

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ ЧИ ПОДАЛЬШИЙ ЗАНЕПАД ОСВІТИ

Останнім часом набуло широкого вжитку в освітньому середовищі словосполучення «компетентісний підхід». «Компетентісний підхід – спрямованість освітнього процесу на досягнення інтегральних результатів у навчанні, якими є загальні (базові, ключові) і спеціальні (предметні) компетентності тих, хто навчається» [1].

Необхідно звернути увагу, що «...навчальний процес в Україні є інтегрованою складовою загального процесу швидкоплинних негативних змін у країні в цілому. За часи своєї незалежності Україна пройшла складний шлях неоднозначних перетворень» [2, с. 362]. «Від шостої економіки у світі до самої бідної країни Європи... Таким є шлях України у процесі переходу до ринкової економіки за часи незалежності. Від концепції «соціально орієнтованого бізнесу» до концепції «набиття власної кишені понад усе»... Таким стало гасло олігархів-можновладців» [3, с. 154]. «Принизливе досягнення країни: за роки незалежності в Україні сформувався цілий клас – клас заробітчан. З 18 мільйонів працездатного населення 10 мільйонів складають заробітчани, які наповнюють бюджет країни валютними надходженнями» [4, с. 16].

Сировинна модель економіки, масова трудова міграція призвели до того, що країна була перетворена на постачальника сировини та дешевої робочої сили, тобто країна була штучно перетворена з відносно потужного суб'єкта господарювання на об'єкт сторонніх інтересів та маніпуляцій. Становище тотального занепаду в економіці посилює деградаційні процеси у суспільстві в цілому. «Негативний відбір» заради власного збагачення став національним трендом, а фінансування соціальної та бюджетної сфер за залишковим принципом сприяло подальшому зубожінню широких верств населення та занепаду багатьох напрямків розвитку суспільства в цілому.

В такій ситуації заклади вищої освіти, перетворені на підприємства з надання освітніх послуг, вимушені пристосовуватися до цих змін, щоб мати можливість підтримувати своє існування. Це негативно відбилось як на якості освіти, так і на ціннісних орієнтирах студентів та викладачів.

«Штучна економічна криза, яка стала притаманним явищем для українського суспільства, примушує багатьох студентів працювати паралельно з навчанням. Хтось з них шукає можливість отримувати знання, а хтось – причину, щоб виправдовувати свою безпорадну бездіяльність та байдужість до навчального процесу, знаючи, що мінімальний бал вони отримають за будь-яких обставин. Таке стало можливим через те, що викладачі знаходяться під постійним пресингом скорочення штатів через відрахування студентів. Постійні бюрократичні процедури переобрання з купою паперів, штучні рейтинги, політика непотизму у навчальних закладах країни нівелюють увесь навчальний процес, який ще тримається завдяки розумінню багатьма викладачами свого призначення» [5, с. 1458].

«Уніфікація системи вищої освіти зі стандартами західних країн за останні роки призвела до появи цілого валу паперового непотрибу, який все більше і більше заповнює життєвий простір викладача. Але це навряд чи бентежить функціонерів від освіти, які основну свою увагу приділяють штучним рейтингам та перерозподілу фінансових потоків у цій сфері» [5, с. 1457].

«У такій ситуації слід наголосити на занепаді системи освіти України, який відбувається десятиліттями, а цілеспрямоване деструктивне «реформування» самої системи має на меті не стільки скорочення витрат на її функціонування та поступовий занепад, скільки насаджування молоді «кліпового мислення», далекого від критичного аналізу (дуже зручно маніпулювати такою свідомістю у власних інтересах). І в цьому аспекті все напогледливіше презентується та запроваджується дистанційне навчання, бюрократія від науки набирає обертів, а штучні «досягнення» мають декларативний характер» [2, с. 362].

Щодо компетентісного підходу у навчанні, «... поширеним упередженням щодо компетентісного підходу в освіті є те, що компетенції можуть замінити собою знання, що набуття компетенцій йде за рахунок набуття знань. Щодо цього серед університетської спільноти сформувались дві протилежні точки зору. Одні експерти вважають, що компетентісний підхід знижує увагу до знань. Інші, навпаки, вважають, що такий підхід доповнює і покращує процес набуття знань. Існує також думка, що набуття знань і набуття компетенцій – це не конкурентні підходи, а взаємопов'язані, адже набуття знань та їх застосування – це теж важливі компетенції» [6, с. 17].

Чи можливо вести мову про належні професійні навички майбутніх спеціалістів, які отримують «задовільно» за предмети з фаху тільки за те, що вони є студентами навчального закладу чи своєчасно сплачують свій контракт за навчання?! І такі «спеціалісти» складають вагомий відсоток від випускників вищих навчальних закладів країни. «Відбувається планомірне знищення інтелектуального потенціалу, який є основою розвитку та навіть самого існування країни; збільшується кількість моральних та інтелектуальних деградантів, що має негативні наслідки та призводить до якісних змін у суспільстві в цілому» [5, с. 1459].

На сьогодні «... життя висуває нові випробування для людини та для цілих країн. Це особливо виразно проявляється при глобальних змінах, які відбуваються у світі. Переділ сфер впливу між світовими лідерами за рахунок інтересів третіх країн став негативним трендом у двадцять першому столітті» [2, с. 363].

У ці важкі часи випробувань слід приділяти увагу саме набуттю студентами навичок до саморозвитку, «... оскільки майбутня кар'єра сьогоднішніх студентів є важко прогнозованою, студенти мають навчатись самостійно розвивати свої можливості відповідно до потреб ситуації. Здатність до самонавчання є однією з важливих компетенцій, які мають формуватись у вищій школі» [6, с. 26].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Компетентнісний підхід [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Компетентнісний_підхід
2. Garmash S. Features of the educational process in Ukraine in modern conditions (problems, comparisons, prospects). Science, innovations and education: problems and prospects : proc. of 12-th Intern. Sci. and Practic. Conf., 28-30 June 2022 / ed. M. L. Komarytsky ; CPN Publishing Group. Electronic text data. Tokyo, 2022. P. 361-367.
3. Гармаш С. В. Від шостої економіки у світі до самої бідної нації Європи / С. В. Гармаш // Актуальні проблеми економіки та управління в умовах системної кризи : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 27 листопада 2019 р. – Львів : Львівський інститут ПрАТ "ВНЗ "МАУП", 2019. – С. 154-156.
4. Гармаш С. В. Деструктивний характер менеджменту українського "реформування" (причини, наслідки, порівняння) / С. В. Гармаш // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) = Bulletin of the National Technical University "KhPI" (economic sciences) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2020. – № 3 (5). – С. 15-20.
5. Гармаш С. В. Компетентнісний підхід у навчанні чи планомірне знищення інтелектуального потенціалу країни / С. В. Гармаш // Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін : зб. наук. пр. Всеукр. наук.-практ. конф., [27 жовтня 2022 р.] / орг. ком.: Н. Канцедал [та ін.] ; Полтав. держ. аграрний ун-т. – Полтава : ПДАУ, 2022. – С. 1457-1459.
6. Антонюк Л. Л., Василькова Н. В., Ільницький Д. О., Кулага І. В., Турчанінова В. Є. Компетентнісний підхід у вищій освіті: світовий досвід / Л.Л. Антонюк та ін. // – Київ : КНЕУ, 2016.